

2. Popis situace

Současná situace v Jihomoravském kraji

Jihomoravský kraj (dále jen „JMK“) je rozlohou 7 195 km² a počtem obyvatel 1,173 mil. čtvrtým největším krajem České republiky.

V JMK dochází k postupnému nárůstu počtu obyvatel z 1 130 358 v roce 2005 na 1 172 853 v roce 2014. Přírůstek počtu obyvatel kraje se po šestiletém postupném snižování meziročně zvýšil, vzrostl jak přirozený přírůstek obyvatel, tak přírůstek obyvatel stěhováním. Zvýšil se také podíl osob ve věku 0–14 let v období 2005–2014 o 12 739 osob a podíl osob ve věku 65+ o 46 192. Ve věkové složce 15–64 let došlo k poklesu o 16 436. V rámci JMK došlo během tohoto období k nárůstu průměrného věku z 40,3 v roce 2005 na 41,9 v roce 2014. Počet obyvatel v Jihomoravském kraji a jeho věkové složení v období let 2010–2014 je zaznamenán v následující tabulce a grafu.

Tabulka 1: Počet obyvatel celkem v Jihomoravském kraji (2010–2014)

	2010	2011	2012	2013	2014
Počet obyvatel celkem (k 31.12.)	1 154 654	1 166 313	1 168 650	1 170 078	1 172 853
v tom muži	563 627	570 795	571 982	572 533	574 178
ženy	591 027	595 518	596 668	597 545	598 675
v tom ve věku 0 – 14 let	162 565	168 031	170 460	172 886	175 874
15 – 64 let	805 399	803 165	796 449	789 416	783 751
65 a více let	186 690	195 117	201 741	207 776	213 228
Průměrný věk obyvatel (k 31. 12.)	41,1	41,3	41,5	41,7	41,9

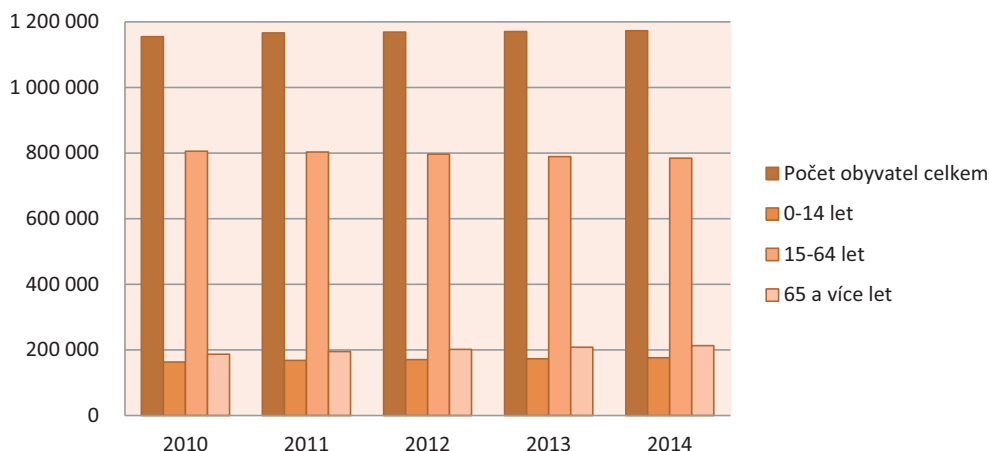
Zdroj: Vybrané údaje za Jihomoravský kraj – obyvatelstvo. ČSÚ.

<https://www.czso.cz/csu/xb/obyvatelstvo-xb>

V rámci porodnosti došlo v období let 2005–2014 ke zvyšování počtu živě narozených dětí, a to z 11 149 na 12 802, v roce 2014 bylo tedy o 1 653 živě narozených více.

Podle rodinného stavu se v období 2005–2014 v rámci JMK zvyšoval počet svobodných matek (+2 333) a snižoval počet matek vdaných (-712). To odpovídá celorepublikovému trendu, kdy dochází k poklesu počtu nově uzavřených manželství a více dětí se rodí mimo manželství. Mimo manželství se v JMK v roce 2013 narodilo 4 914 dětí. Tento počet byl nejvyšší v novodobé historii kraje a tvořil 39,6 % z počtu živě narozených dětí (v roce 2012 podíl činil 38,4 %). I přes nárůst byl podíl narozených mimo manželství mezi ostatními kraji 4. nejnižší⁴.

⁴ Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Jihomoravského kraje v roce 2013. ČSÚ. <https://www.czso.cz/documents/10180/20543229/33012814t3.pdf/8da982eb-1c37-49f1-bc61-d394554f866f?version=1.0>

Graf 1: Počet obyvatel a složení v Jihomoravském kraji (2010–2014)

Zdroj: Vybrané údaje za Jihomoravský kraj – obyvatelstvo. ČSÚ.

<https://www.czso.cz/csu/xb/obyvatelstvo-xb>

Počet uzavřených sňatků v roce 2005 byl 5 693 a v roce 2014 pak 5 153. V rámci JMK došlo v dlouhodobém horizontu k mírnému poklesu uzavřených sňatků. Počet sňatků se zvyšoval od roku 2012 po předchozím čtyřletém poklesu a počet rozvodů od roku 2012 opět poklesl pod hranici 3 tisíc.⁵ Údaje o počtech rozvodů jsou však ovlivňovány délkou trvání rozvodového řízení.

V tabulce níže jsou uvedena data za období 2010–2014, kdy dochází k výkyvům mezi jednotlivými roky v počtu uzavřených sňatků i v rozvodech.

Tabulka 2: Sňatky a rozvody v Jihomoravském kraji (2010–2014)

	2010	2011	2012	2013	2014
Sňatky	5 099	4 894	4 973	5 043	5 153
Rozvody	3 548	2 945	3 001	3 000	2 924

Zdroj: Vybrané údaje za Jihomoravský kraj – obyvatelstvo. ČSÚ. <https://www.czso.cz/csu/xb/obyvatelstvo-xb>

⁵ Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Jihomoravského kraje v roce 2014, ČSÚ Brno, 2015.

V Jihomoravském kraji se objevují trendy typické pro moderní západní společnost. Především pokles porodnosti a sňatečnosti u většiny kategorií obyvatel, růst průměrného věku matky při narození dítěte stejně tak zvyšující se věk snoubenců vstupujících do manželství a také počet dětí narozených mimo manželství⁶.

Základní charakteristika města Znojma

Město Znojmo patří k nejstarším městům ČR, vzniklo již v roce 1226. Je lokalizováno v jihozápadní části JMK. V rámci kraje má periferní polohu, nicméně v pohledu celé ČR se jedná o strategickou polohu v příhraniční oblasti hranic s Rakouskem. Město Znojmo je přirozeným centrem celé jihozápadní oblasti Jihomoravského kraje.

Od roku 2003 je Znojmo obcí s rozšířenou působností (do roku 2002 bylo sídlem okresního úřadu), která je složena ze 111 obcí. Dnešní město má 9 městských částí – Znojmo, Derflice, Kasárna, Konice, Mramotice, Načeratice, Oblekovice, Popice a Přímětice. Rozlohou správního území 65,93 km² se Znojmo řadí mezi velká města Jihomoravského kraje (2. největší město JMK). K 31. 12. 2014 žilo ve Znojmě 33 761 obyvatel.

Demografický vývoj

Ve městě Znojmě dochází k postupnému úbytku obyvatel. Od roku 1999 do roku 2014 došlo ke snížení počtu obyvatel o 2 089. Ve čtyřletém horizontu (rok 2010–2014) došlo k navýšení počtu osob ve věku 65 a více let o 1 027 a ke snížení počtu osob ve věkové skupině 15–64 let o 1 992. K růstu počtu obyvatel o 250 došlo v tomto období také ve věkové skupině 0–14 let. S nárůstem počtu obyvatel ve věkové kategorii 65 a více let souvisí také nárůst tzv. indexu stárí. Od roku 2005 index překročil hranici 100% a k 31. 12. 2014 dosáhl hodnoty 129,4%. V budoucnu se předpokládá zvyšování hodnoty tohoto ukazatele. Zvyšující se tendence má výrazné dopady do sociální oblasti, ale také do ekonomického sektoru hospodaření města.

Tabulka 3: Počet obyvatel ve městě Znojmě (2010–2014)

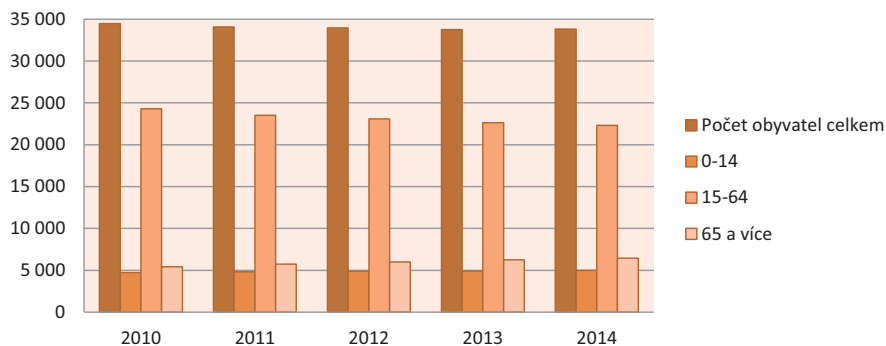
		2010	2011	2012	2013	2014
Počet obyvatel celkem		34 476	34 073	33 964	33 761	33 805
v tom ve věku (let)	0–14	4 741	4 817	4 873	4 898	4 991
	15–64	24 302	23 524	23 099	22 642	22 310
	65 a více	5 433	5 732	5 992	6 265	6 460
průměrný věk (let)		41,4	41,7	42,0	42,5	42,3
index stárí v (65+/0–14 v %)		114,6	119,0	123,0	127,9	129,4
muži		16 421	16 197	16 161	16 044	15 997
ženy		18 055	17 876	17 803	17 761	17 764

Pramen dat: Demografická ročenka měst – 2005 až 2014. ČSÚ.

<https://www.czso.cz/documents/10180/20555155/13006615585.pdf/81b984ba-1c51-43fc-8024-ffbd9c69f670?version=1.1>

Pozn.: Údaje jsou vždy k 31. 12. příslušného roku.

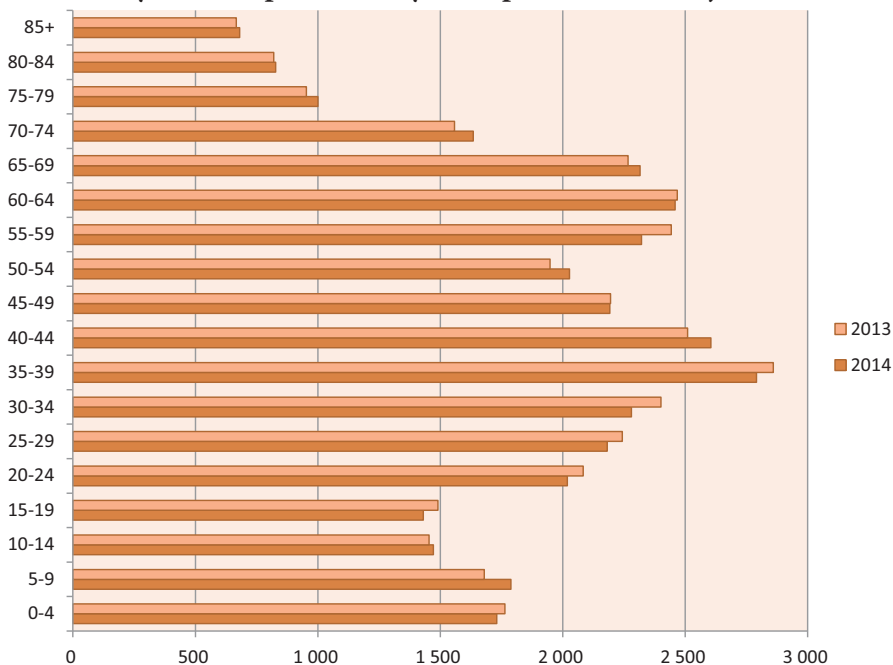
⁶ Koncepce rodinné politiky Jihomoravského kraje na období 2015–2019, listopad 2014.

Graf 2: Vývoj počtu obyvatel a věkové složení ve městě Znojmě (2010–2014)

Pramen dat: Databáze demografických údajů za obce ČR. ČSÚ.

<https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr>

V následujícím grafu je meziroční srovnání obyvatelstva ve městě Znojmě podle věkových skupin. Z grafu je patrné, že od věkové složky 65+ dochází v roce 2014 k navýšení počtu obyvatel ve věku 65+. K zřetelnému nárůstu oproti roku 2013 došlo ve věkové složce 5–9 let (+108).

Graf 3: Obyvatelstvo podle věkových skupin ve městě Znojmě (2013–2014)

Pramen dat: Věkové složení obyvatelstva v obcích Jihomoravského kraje. ČSÚ.

https://www.czso.cz/csu/xb/vekove_slozeni_obyvatelstva

Porodnost

Ve městě Znojmě docházelo ve sledovaném období k výkyvům v porodnosti. Do budoucna lze očekávat, že hodnota porodnosti bude spíše stagnovat, případně mírně růst. Vzhledem k rodinnému stavu je v období 2005–2014 viditelný nárůst matek svobodných a pokles matek vdaných. V roce 2014 se vzhledem k rodinnému stavu narodilo více dětí matkám vdaným (52,9 %), dále matkám svobodným (42,2 %), v menší míře matkám rozvedeným (4,9 %). Nynějším trendem je také zvyšující se počet dětí narozených mimo manželství, kdy od roku 2005 se počet narozených mimo manželství zvýšil o 65. V roce 2005 bylo narozených mimo manželství 34,1 % a v roce 2014 již 47,1 %.

Tabulka 4: Počet živě narozených dětí ve městě Znojmě v letech 2005–2014

Město Znojmo		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
živě narození celkem:		317	320	385	390	376	358	356	320	348	367
v tom:	muži	171	174	199	208	191	173	177	176	180	194
	ženy	146	146	186	182	185	185	179	144	168	173
v tom podle věku matky:	– 19	13	16	13	6	5	9	11	1	11	12
	20 – 24	55	45	47	53	51	54	56	44	51	43
	25 – 29	142	126	140	136	136	109	114	92	112	122
	30 – 34	75	103	144	148	124	129	108	112	102	134
	35 – 39	24	26	33	36	51	51	57	62	64	51
	40 +	8	4	8	11	9	6	10	9	8	5
v tom podle rodinného stavu matky:	svobodné	90	89	115	101	119	124	149	119	149	155
	vdané	209	214	242	259	234	207	181	174	178	194
	rozvedené	16	16	28	27	23	26	26	27	21	18
	ovdovělé	2	1	-	3	-	1	-	-	-	-
mimo manželství celkem		108	106	143	131	142	151	175	146	170	173
v % z živě narozených		34,1	33,1	37,1	33,6	37,8	42,2	49,2	45,6	48,9	47,1
živě narození na 1 000 obyvatel		9,0	9,2	11,1	11,2	10,8	10,4	10,5	9,4	10,3	10,9

Pramen dat: Demografická ročenka měst – 2005 až 2014, ČSÚ.

<https://www.czso.cz/documents/10180/20555155/13006615585.pdf/81b984ba-1c51-43fc-8024-ffb9c69f670?version=1.1>

Pozn: Údaje se vztahují vždy k 31. 12. příslušného roku.

Sňatečnost

V následující tabulce lze shlédnout uzavřené sňatky v období let 2010–2014 a ve stejném období také rozvody. Od roku 2010 došlo ke snížení počtu sňatků uzavřených ve městě Znojmě. V roce 2010 podle rodinného stavu, kdy byli oba snoubenci svobodní, jich

uzavřelo sňatek 118 a v roce 2014 jen 95. Počet rozvodů se stále drží kolem 100. Počet rozvodů s nezletilými dětmi bylo 70 v roce 2010 a v roce 2014 o 16 méně tedy 54.

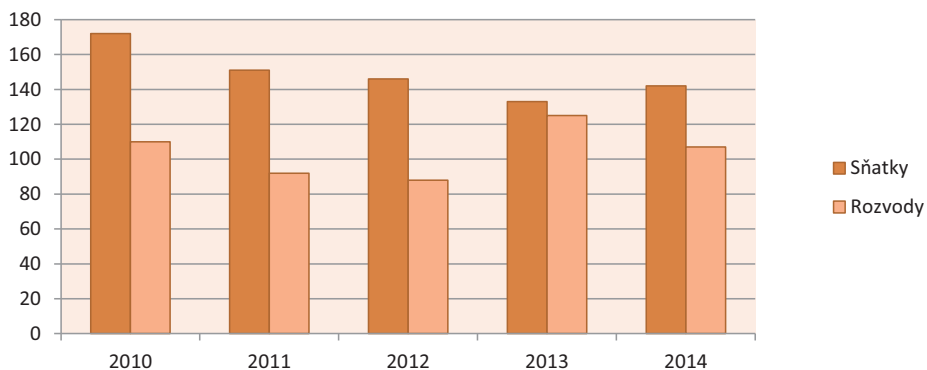
Tabulka 5: Celkem sňatky a rozvody ve městě Znojmě (2010–2014)

Rok	Sňatky	Rozvody
2010	172	110
2011	151	92
2012	146	88
2013	133	125
2014	142	107

Pramen dat: Databáze demografických údajů za obce ČR. ČSÚ.

<https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr>

Graf 4: Celkem sňatky a rozvody ve městě Znojmě (2010–2014)

Pramen dat: Databáze demografických údajů za obce ČR. ČSÚ.

<https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr>

Zaměstnanost

V oblasti zaměstnanosti město Znojmo bojuje dlouhodobě s nezaměstnaností neboť téměř polovina registrovaných uchazečů o práci je bez práce déle než jeden rok. Vývoj registrované míry nezaměstnanosti kopíruje trendy na krajské a národní úrovni. Hodnoty evidované na úrovni města jsou trvale vyšší než na krajské a národní úrovni.⁷

⁷ Strategický plán rozvoje města Znojma na období 2016–2022. Město Znojmo, 2015.

Tabulka 6: Nezaměstnanost ve městě Znojmě

	Dosažitelní uchazeči 15–64 ⁸	Obyvatelstvo 15–64	Podíl nezaměstnaných osob ⁹	Volná místa
prosinec 2014	2 381	22 642	10,5%	314
září 2015	1 944	22 310	8,7%	607

Zdroj: Statistiky nezaměstnanosti z územního hlediska, integrovaný portál MPSV.
<http://portal.mpsv.cz>

Shrnutí situace

Z výše uvedených dat vyplývá, že ve městě Znojmě se objevují trendy charakteristické pro celou ČR a JMK. Dochází k růstu obyvatel ve věku 65+ a zvyšování indexu stárí. Roste věk matky při narození dítěte a dochází k nárůstu narozených dětí mimo manželství. Počet uzavřených sňatků se snižuje a relativně stagnuje počet rozvodů. Dlouhodobě je řešena oblast zaměstnanosti, kdy vývoj průměrné míry nezaměstnanosti ve Znojmě kopíruje trendy krajské i národní úrovně, je však trvale na vyšší úrovni.

⁸ **Dosažitelní uchazeči 15–64.** Jedná se o uchazeče o zaměstnání ve věku 15–64, kteří mohou bezprostředně nastoupit do zaměstnání při nabídce vhodného pracovního místa, tj. evidovaní nezaměstnaní, kteří nemají žádnou objektivní překážku pro přijetí zaměstnání. Za dosažitelné se nepovažují uchazeči o zaměstnání ve vazbě, ve výkonu trestu, uchazeči v pracovní neschopnosti, uchazeči, kteří jsou zařazeni na rekvalifikační kurzy, nebo uchazeči, kteří vykonávají krátkodobé zaměstnání, a dále uchazeči, kteří pobírají peněžitou pomoc v mateřství nebo kterým je poskytována podpora v nezaměstnanosti po dobu mateřské dovolené.

⁹ **Podíl nezaměstnaných osob,** který vyjadřuje podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15–64 let ze všech obyvatel ve stejném věku. Tento ukazatel nahrazuje doposud zveřejňovanou míru registrované nezaměstnanosti. Pro potřeby statistik z územního hlediska se vychází z počtu obyvatel v členění podle jednotlivých obcí, který se aktualizuje 1x ročně. Počet obyvatel na úrovních POÚ a ORP je součtem počtu obyvatel v obcích.

3. SWOT analýza¹⁰

Do zpracování SWOT analýzy se zapojili členové pracovní skupiny RPMZ, kteří jsou charakterem a zaměřením své činnosti na této oblasti veřejné politiky zainteresovaní.

Tabulka 7: SWOT analýza

Silné stránky – vnitřní vlivy	Slabé stránky – vnitřní vlivy
- Vyjádření zájmu ze strany samosprávy o zpracování koncepce RP - Existující síť organizací, které se zabývají přímo nabídkou pomoci rodinám nebo prarodinnými aktivitami, jejich druhová a typová různorodost - Možnost navázat na příklady dobré praxe - Ochota organizací k participaci na zpracování a realizaci koncepce RP - Pestrá nabídka kulturního a sportovního vyžití, zelené plochy, klidné místo pro život - Vysoký potenciál pro sdružování, sebeorganizování – podpora aktivit samotných občanů	- Nejistota/nestabilita personální garance RP ze strany konkrétního voleného zástupce - Nelze navazovat na předchozí koncepce RP (není historie RP) - Zatím nesystematické a nekoordinované uvolňování prostředků na prarodinné aktivity – bez vazby na zjištěné potřeby, bez vazby na plánované záměry - Nejistá finanční udržitelnost budoucí koncepce RP - Nedostatek podpůrných aktivit pro rodiny s dětmi předškolního věku – zejména ve vazbě na návrat rodičů do zaměstnání - Nedostatečná nabídka aktivit a prostor podporující mezigenerační soužití a rodinnou soudržnost; nabízející vyžití pro specifické cílové skupiny, děti staršího školního věku, dospívající - Finanční nedostupnost existujících aktivit pro nízkopříjmové rodiny, např. kroužky pro děti - Vysoký podíl rodin, které se potýkají se sociálně patologickými jevy - Riziko sociálního vyloučení ve vazbě na některé lokality, např. vybraná sídliště

¹⁰ Sumarizaci výstupů SWOT analýz včetně shrnutí a doporučení zpracovala PhDr. Kateřina Kubalčíková, Ph.D., dne 22. května 2015.

Příležitosti – vnější vlivy	Hrozby – vnější vlivy
- Přijetí právních norem na národní úrovni - Možnost využívání dotačních programů - Návaznost záměru zpracování RP města Znojmo na obdobně zaměřené aktivity Jihomoravského kraje, národní politiku a přijaté dokumenty, na strategie EU - Předpokládané zlepšení dopravní situace města Znojma - Geografické, kulturní a přírodní podmínky- prostor pro volnočasové aktivity, sdružování a společné trávení volného času, posilování rodinných vazeb	- Absence nebo neustálé změny právních norem - Sociální, demografické a ekonomické faktory působící v dané lokalitě - Instituce, které jsou mimo rozhodovací vliv samosprávy, mohou omezit/zrušit své aktivity, které měly dosud pozitivní ohlas - Instituce, které jsou mimo rozhodovací vliv samosprávy, momentálně stojí stranou prorodinných aktivit, např. praktiční lékaři, pediatři - Komerční sféra není součástí RP - Problematické nastavení finanční podpory osob, které v domácím prostředí pečují o seniora závislého na pomoci nebo o děti s handicapem - Potenciální nedostatek financí na rozvojové projekty nebo stabilizaci už nyní probíhajících aktivit v oblasti RP; - Nejasné vymezení rámce RP jak na národní, tak krajské úrovni

Do zpracování SWOT analýzy se zapojili:

- Adra, o.p.s., Dobrovolnické centrum ADRA Znojmo
- Centrum sociálních služeb Znojmo, příspěvková organizace
- Dětské centrum Znojmo, příspěvková organizace
- Diecézní charita Brno – Oblastní Charita Znojmo
- MěÚ Znojmo – Odbor územního plánování a strategického rozvoje, Odbor sociálních věcí a zdravotnictví (dále jen „OSVaZ“)
- Pedagogicko-psychologická poradna Znojmo
- Rodinné centrum Maceška
- Střed, z.ú.
- Základní škola, Znojmo, Václavské náměstí 8, příspěvková organizace – odloučené pracoviště Jubilejní park 23.

Shrnutí a doporučení

Sumarizace výstupů z jednotlivých SWOT analýz jednoznačně potvrzuje význam zpracování koncepce RPMZ. Základním očekáváním přínosu této koncepce je:

- nastavení priorit tohoto sektoru veřejné politiky ve městě Znojme (což např. umožní různým platformám a organizacím lépe vymezit svoji činnost a plánovat aktivity)

- možnost efektivnějšího financování (pro)rodinných aktivit v návaznosti na priority města
- možnost nastavení mezisektorové spolupráce různých aktérů rodinné politiky
- možnost podpory funkčních rodin
- možnost nabídky cílené pomoci ohroženým rodinám

S odkazem na prostudované SWOT analýzy je možné rozlišit několik základních oblastí, na které je vhodné zaměřit koncepci:

- podpora existujících pozitivních prvků rodinného soužití ve městě Znojmě, tzn. podpora funkčních rodin různého typu a podpora mezigeneračních vztahů – jednak formou vhodně cílených aktivit, které rozšíří stávající nabídku, a dále podpora sebeorganizačního potenciálu funkčních rodin
- podpora rodin zajišťujících domácí péči o dítě/děti s handicapem nebo o dospělé/ho vyžadující/ho s ohledem na věk nebo zdravotní stav dlouhodobou péči
- podpora rodin ohrožených sociálním vyloučením – nízkopříjmové rodiny, rodiny ohrožené rizikovým chováním, rodiny žijící v problémových lokalitách